

Plukovník doc. Ing. Jiří Strnáděk, CSc.,
Ing. Jaroslav Bursík

Teorie vojenského umění dnes a zítra (Její současný stav a směry dalšího vývoje)

Vojenství je součástí lidských činností, je podřízeno obecnému zákonu evolučního vývoje od nižšího k vyššímu, od jednoduchého ke složitějšímu.

Studium dějin vojenského umění ukazuje, že vojenství se vcelku rozvíjelo v souladu se změnami společensko-hospodářských podmínek a s rozvojem výroby. Zobecnění poznatků vedlo k vytvoření vědních disciplín o samotném vojenství. Jednou ze společenských věd je vojenská věda. Zabývá se zkoumáním zákonitostí výstavby ozbrojených sil a vedením ozbrojeného zápasu. Zahnuje všeobecnou teorii vojenské vědy, vojenské umění, organizaci ozbrojených sil, přípravu velitelů, štábů a vojsk, psychologii, sociologii, medicínu, geografii, vojenské technické vědy a vojenskou historii.

Jádrum vojenské vědy je **vojenské umění**, které zkoumá zákonitosti přípravy a vedení ozbrojeného zápasu a stanovuje principy použití ozbrojených sil. Je určováno společenskou a ekonomickou úrovní státu, politickou vůlí prosazovat a chránit státní zájmy a technicko-technologickou úrovní hospodářství.

V zabezpečování obrany v národním měřítku mluvíme o strategii, ve vojenské oblasti o **vojenské strategii**. Proto i vojenské umění se člení na tři relativně samostatné součásti - vojenskou strategii, operační umění a taktiku.

* * *

V minulosti zahrnoval obsah vojenského umění jen oblast strategie a taktiky. S růstem velikosti armád, složitosti jejich organizace, rychlým zdokonalováním jejich výzbroje, s celkovým technickým vybavením a nutností efektivního skloubení jejich činností se od konce 1. světové války začalo rozvíjet i operační umění.

Nově se utvářející sociálně-ekonomické a politické podmínky přinesly nové principy, které působí v zabezpečení a financování obrany státu, doplňování armády, v metodách výchovy a výcviku vojsk. Vedou k vytváření kvalitativně změněných armád s vyššími bojovými schopnostmi. Rozvoj a zdokonalování výzbroje měly přímý a bezprostřední vliv na možné způsoby vedení války a boje, vedly k jejich neustálým změnám a vývoji. Od nejjednodušších taktických elementů vojenského umění se jejich kombinací dospělo k nejrůznorodějším operacím z hlediska jejich formy i rozsahu. Jejich složitost a progresivní vývoj můžeme sledovat na historické scénérii nejrůznějších válek od počátku našeho století přes 1. a 2. světovou válku až po válku v Perském zálivu.

V evropských státech jsou cíle vojenskoteoretických výzkumů zaměřeny na zajišťování potřeb obrany. Institucionálně i kapacitně jsou provázány s rozvojem společnosti, zejména na bázi parlamentu, univerzit, vysokých škol, státního i soukromého teoretického bádání ve vazbě na výzkum vojenského umění a průmysl. Hierarchie postupuje od naplňování

záměrů celkové národní a koaliční strategie bezpečnosti přes problematiku operačního nasazení ozbrojených sil až po taktiku boje na úrovni svazků, útvarů a jednotek.

Politika evropských států po skončení studené války je průhlednější, otevřenější a má některé společné rysy, mezi které mimo jiné patří jejich obranný charakter; priorita řešení jakýchkoli sporů jinými než vojenskými prostředky; ochota dodržovat zásady stanovující limity počtů osob a hlavních druhů výzbroje i vůle je dále snižovat; zřeknutí se použití zbraní hromadného ničení; ochota vyčlenit nezbytné vojenské síly a prostředky do sestavy mírových sil pod záštitou OSN v zájmu zajištění míru a obrany demokracie; snaha o zachování strategické rovnováhy v Evropě a snaha o vybudování nové bezpečnostní architektury euroatlantického prostoru. Z toho pak vycházejí vojenské strategie jednotlivých států.

Naléhavost řešení celého komplexu otázek dalšího rozvoje vojenského umění je dána zejména charakteristickými znaky vnějšího bezpečnostního prostředí, a to nejen současného. To znamená mimo jiné nepřehlednost, nepředvídatelnost dalšího vývoje, rychlost změn, možnost kumulace či řetězení dílčích bezpečnostních rizik apod. K tomu v současné době i v budoucnosti přistupuje skutečnost, že ne každé použití ozbrojených sil znamená válku. Kromě klasických válečných operací je třeba počítat s nasazením vojsk v operacích jiných než válka, humanitárních operacích, při eliminaci následků rozsáhlých průmyslových, ekologických a přírodních katastrof a havárií.

Stále významnější úlohu hrají ozbrojené síly i při rozvoji demokracie, regionální stability a ekonomické prosperity.

Řešení vojenských otázek obrany České republiky vyvolává potřebu zhodnotit a rozvíjet vojenskou vědu vzhledem k současným a zejména předpokládaným budoucím podmínkám. Proto je nezbytné analyzovat současný stav teorie vojenského umění a charakterizovat směry jeho rozvoje ve strategii, operačním umění a taktice.

Kritériem ověřování teoretických poznatků je praxe. Ve vojenství to znamená vedení reálné válečné (bojové) činnosti. Vzhledem k tomu, že tato forma je v daném případě nežádoucím projevem praxe, může přicházet v úvahu jen simulování. To lze, pro potřeby výzkumu provádět formou cvičení, výzkumných projektů a modelováním jednotlivých činností štábů a vojsk.

Současné trendy ve vývoji vojenského umění v NATO a některých zahraničních armádách

Článek neřeší historický vývoj vojenského umění v zahraničních armádách, omezuje se pouze na konstatování stavu v současném období.

V roce 1992 vstoupila v platnost nová strategická koncepce NATO. Upřesňuje základní poslání a úkoly NATO na základě hodnocení bezpečnostně-politické situace a stanovuje nové strukturální rozdělení ozbrojených sil. Rozpracovává teorii použití sil reakce, hlavních obranných sil a sil vyčleněných k posílení.

Základním strategickým úkolem zůstává obrana teritoria členských zemí NATO. Novým úkolem vojenské vědy je rozpracování teorie realizace tzv. nových úkolů NATO (*new missions*), dále rozpracování způsobu použití tzv. Combined Joint Task Forces (multinacionálních vojenských uskupení - CJTF) a použití sil a prostředků mimo tento prostor.

Operační umění se zabývá úkoly druhů ozbrojených sil při obraně státu. Současnost i budoucnost vyžaduje i řešení společné činnosti v rámci různých druhů operací jiných než válka.

V oblasti **taktiky** je nadále základem rozvíjení teorie způsobu použití vojsk. Novým prvkem je činnost v mírových a humanitárních akcích. Pro zvládnutí nových způsobů činnosti v taktice je nutné intenzivně využívat převážně prvky distribuované interaktivní simulace a virtuální reality.

Doprovodným jevem rozvoje vojenského umění v NATO je omezující vliv výdajů na obranu s následkem nutnosti soustřeďovat tyto prostředky do efektivních institucí. Prioritními směry výzkumu jsou zejména dostupnost, manévrovost a schopnost využít vyspělých řídicích zbraňových a informačních systémů na bázi vyspělé infrastruktury, zahrnující zdroje lidské (připravenost a profesionalita), průmyslové (vyspělost a kapacita) a logistiku (přeprava, zásoby a řízení).

Armáda USA se zabývá teorií a praxí vedení boje „silami XXI. století“. Charakteristickým znakem je vedení činnosti (boje) v informační válce, využití progresivních technologií na bázi výpočetní techniky a s rozšířeným posláním vojenského zpravodajství.

V dnešních podmínkách se vojenské umění soustřeďuje jak na prostorovou strategii obrany státu či koalice, tak na těžiště, rozhodující body, vrcholné body a ochranu sil, tzn. koncept, který je uspokojivě adaptabilní na prostředí operací jiných než válka (OOTW).

Německá armáda považuje za základní úkol obranu země, obranu spojenců a účast v mírových operacích. K tomu je zaměřena teorie výzkumu vojenského umění. Zejména se rozpracovávají úkoly pro síly reagování na různorodé krize (*Krisenreaktionskräfte*), obrana a ochrana teritoria.

V armádě *Ruské federace* soudobá teorie vojenského umění a vojenské vědy nepůsobí dostatečně na výstavbu ruských ozbrojených sil. Proces jejich reformy naráží proto na složité neřešené problémy.

Nízká úroveň vojenského výzkumu je způsobena nerozvinutostí zákonodárné a koncepční základny národní a mezinárodní bezpečnosti.

V současné době se konstatuje, že je nezbytné předmět vojenské vědy, obsahující vojenskostrategické zákony, výstavbu a přípravu ozbrojených sil a země na válku a na způsoby vedení ozbrojeného zápasu, doplnit mj. o vojenské sociální problémy.

Za předmět vojenské sociální teorie považují sociálně-filozofické, ekonomické a politické zákonitosti zachování míru a odvrácení války, zajištění mezinárodní a národní bezpečnosti, obranu státu a vojenskou výstavbu i jejich odraz ve společenském vědomí.

V popředí zájmů ruského vojenského umění ohledně pohledu na budoucí válku je pružnost a vysoké tempo operací, které umožňuje převzetí iniciativy a vystavení protivníka kritickému stavu, který způsobuje pouhou reakci na situaci.

V armádě *Polské republiky* probíhá diskuze o zařazení vojenské vědy v rámci humanitárních věd a jejího opětovného uznání jako vědní disciplíny. Pochybnosti se týkají zejména dostatečného zdůvodnění přijatých soudů, neprůchodnosti stanovených tezí a vědeckého jazyka.

Vědními disciplínami jsou:

- ▲ vojenské umění s vědními specializacemi (obrana státu a vojenské doktríny, strategie, operační umění, taktika, velení vojskům, bojové, technické a týlové zabezpečení, organizace, mobilizace a doplňování ozbrojených sil, teritoriální a civilní obrana, dějiny vojenského umění a myšlení, vojenská geografie a topografie, metodika přípravy vojsk, použití výzbroje a techniky a věda o výchově v ozbrojených silách),
- ▲ věda o výchově v ozbrojených silách s vědními specializacemi (metodologie vojenských společenských věd, teorie vojenské výchovy, vojenská didaktika a branná výchova).

Je nutné připomenout, že polské humanitární vědy jsou v krizi, která se nevyhnula ani vojenským vědám.

V armádě *Slovenské republiky* jsou řešeny otázky související se změnou jejího strategického a operačního použití.

Na strategické úrovni obrany státu je akceptováno všeobecně užívané členění státní (národní) strategie na strategii politickou, ekonomickou, diplomatickou, vojenskou a jiné.

Za základní opatření obrany považuje souhrn opatření věrohodné demonstrace odhodlání k obraně státu a mobilizační rozvinutí hlavních sil ASR a překrytí státní hranice pohotovostními silami na možných směrech napadení.

Není vylučována možnost účinného - dostatečného časového předstihu v zásadních opatřeních blokování činnosti pravděpodobného agresora.

V armádě *Rakouska* vojenské umění rozpracovává úkoly podle nové koncepce použití vojsk pro zabezpečení obrany státu již na státní hranici, bez ztráty území. Především se využívá zkušeností z konfliktu v bývalé Jugoslávii.

Vývoj vojenského umění má směřovat k zabezpečení nejen „klasických“ bojových úkolů, ale v rostoucí míře i úkolů preventivních, intervenčních a pořádkových.

V armádě *Švýcarska* se rozpracovávají otázky použití vojsk při obraně země v podmínkách změny priorit ohrožení, snížených počtů, zvýšené mobilnosti. Důraz je položen i na bezpečnostní zasazení a použití vojsk v humanitárních akcích.

Nová orientace švýcarské bezpečnostní politiky se odráží v jednotlivých strategických nástrojích zabezpečujících celonárodní obranu, kterými jsou - zahraniční politika, ozbrojené síly, civilní obrana, hospodářská politika a zahraniční hospodářská politika, hospodářské zásobování země, ochrana státu, informace, koordinace opatření a prostředků a strategické řízení.

Byla vytvořena nová strategická koncepce výstavby a použití armády a vojenské umění ji rozpracovává v nových podmínkách.

Stav vojenského umění v České republice

Vojenská doktrína ČSFR vyhlášena Federálním shromážděním dne 20. března 1991 dala základ k zásadní přestavbě ozbrojených sil, jejímž cílem bylo vybudovat armádu výlučně obranného charakteru. V tomto duchu byla schválena Koncepce výstavby Československé armády do konce roku 1993, jejímiž základními principy se stala redukce ozbrojených sil, reorganizace a redислоkace.

Ústavním zákonem č. 542/1992 Sb., o zániku ČSFR a v souvislosti se vznikem nového státu vznikla i Armáda České republiky (AČR). Federální zákonné normy, základní řády a vojenské předpisy, rozkazy a nařízení zůstaly v platnosti i pro novou AČR.

Koncepce výstavby AČR do roku 1996 již do určité míry odráží nové poznatky ve vojenském umění Západu a vychází z vyhodnocení nové bezpečnostní situace v Evropě, demokratizace společnosti a nového systému vyčleňování rozpočtových prostředků na armádu.

Na všechny tyto změny reaguje i vojenský výzkum. Inovuje a vypracovává základní ideje a principy národního vojenského umění v oblastech vojenské strategie, operačního umění a taktiky. Věcně odpovědné orgány MO ČR a GŠ AČR vytváří na ně navazující dokumenty, předpisy a nařízení nezbytné pro výcvik vojsk, řízení a zabezpečení obrany státu. Výsledky činnosti ztěžuje opožďování legislativních prací ve prospěch obrany státu.

Přesto se podařilo vypracovat **Vojenskou strategii ČR**, která byla schválena usnesením vlády ČR č. 723 ze dne 21.12.1994 a v lednu 1995 vzata na vědomí Branným a bezpečnostním výborem Parlamentu ČR. Obsahuje východiska a zásady pro zabezpečení obrany ČR, hlavní principy koncepce obrany a další otázky související se zabezpečením obrany ČR. Při dosavadní absenci národní bezpečnostní strategie a strategie národní obrany je jediným schváleným dokumentem sloužícím jako základ pro rozvoj nového vojenského umění ČR.

Vojenská strategie

Vojenská strategie rozhodujícím způsobem ovlivňuje všechny oblasti vojenství a je základem pro rozpracování oblasti operačního umění. Rozpracovává teorii použití AČR jako celku.

Jejím posláním je stanovit základní úkoly ozbrojeným silám, které vycházejí z bezpečnostní politiky státu, a navrhnout vyčlenění sil a prostředků potřebných pro realizaci těchto úkolů. Stanovuje rovněž požadavky na ostatní rezorty státní správy pro zabezpečení činnosti ozbrojených sil k dosažení společného cíle - obrany státu. Je nejvyšší perspektivou pohledu na válku. Její základy jsou výrazně posunuty do oblasti vojensko-politického rozhodování. V koaličním systému obrany jsou v jeho působnosti.

Základní teoretické otázky byly rozpracovány Ústavem obranných studií AČR v účelové studii *Strategická obrana ČR*, která uceleně charakterizuje systém vojenské obrany státu a komponenty, jež se na ní podílejí. Předkládá návrh na podsystém řízení státu ve stavu ohrožení i za války a stanovuje požadavky na ostatní rezorty státní správy. Svým charakterem však tento dokument nevystihuje plně požadavky současné doby, hlavně v otázkách působení spojeneckých vojsk na našem území a jejich zabezpečení.

Hlubší a podrobnější rozpracování teorie strategické obrany ČR nebylo možné vzhledem k chybějící legislativě, neschválení koncepce výstavby AČR do roku 2005, nerozpracování Koncepce strategie národní bezpečnosti a Koncepce strategie národní obrany.

Převzaté, případně novelizované platné legislativní normy jsou neúplné a neodpovídají novým podmínkám po přechodu na tržní hospodářství. Pro orgány vrcholového řízení obrany státu nejsou vypracovány metodiky práce a taktéž nejsou vytvořeny výkonné aparáty k přípravě a zabezpečení jejich činnosti.

Chybí zásady pro vytvoření a práci Ústředního krizového štábu a nejsou stanoveny principy činnosti zainteresovaných rezortů státní správy.

Pro orgány výkonné moci chybí ucelená instrukce k jejich činnosti při přechodu z mírového stavu na stav válečný. Ministerstva nemají stanovena v potřebném rozsahu zákonné pravomoci pro realizaci nutných opatření, která tento přechod zabezpečí a uskuteční. Hospodářská mobilizace, jež má zajistit fungování ekonomiky v době ohrožení státu, je připravena jen na základě některých rezortních předpisů ministerstva hospodářství a podle běžných obchodních smluv. Není připraven algoritmus činnosti státních orgánů k přechodu na stav ohrožení, válečný stav ani k vyhlášení mobilizace. Neexistuje mezirezortní orgán pro řízení obrany ČR (např. Rada obrany republiky).

Dosavadní nedořešení existence vyšších územně-správních celků způsobuje, že otázkami řízení na této úrovni se dosud nikdo nezabývá.

Pozornost strategickým, koncepčním a legislativním otázkám věnuje Prohlášení vlády ČR ze 17. července 1996. Z něho pro vojenské umění vyplývají úkoly, které musí být teoreticky rozpracovány ve strategické i operační úrovni tak, aby je bylo možno využít při postupném začleňování ČR do evropských bezpečnostních struktur.

Operační umění

Jeho posláním je rozpracovat teorii použití operačních svazů AČR (armádních sborů, sborů vzdušných sil a armádní logistiky) pro splnění úkolů stanovených vojenskou strategií, skloubit použití druhů vojsk, služeb a samostatných složek ve společné operaci, vytvářet a rozvíjet teorii operací. Vyjadřuje národní specifiku použití ozbrojených sil pro obranu státu. Vyvažuje požadavky strategie s možnostmi taktiky.

Operační umění koncentruje svou pozornost na řešení vojenských problémů spojených s nasazením ozbrojených sil za války a v situacích jiných než válka (mírovém nasazení vojsk), které jsou v národní působnosti.

Výsledkem zkoumání a současné úrovně poznání operačního umění v AČR je předpis *Příprava a vedení obranné operace (Všeob P-6)*, zpracovaný Ústavem obranných studií AČR a schválený ministrem obrany ČR dne 20.2.1996, který stanovuje zásady použití AČR v obranné operaci, rozpracovává úkoly se zaměřením na provedení obranné operace operačním svazem (operačním uskupením) při obraně ČR. Malá pozornost je však věnována rozpracování úkolů druhů vojsk, služeb a samostatných složek v operacích jiných než válka. Doposud není rozpracovaná teorie obrany a ochrany území ČR ani použití teritoriálních vojsk (vojsk územní obrany).

Pro řešení problematiky zapojení se AČR do evropského bezpečnostního systému je Ústavem obranných studií AČR připravována studie *Vedení operací v rámci koaličního uskupení*. Zabývá se otázkami případného použití AČR při společné činnosti s armádami jiných států, zejména NATO, a požadavky na ČR i AČR, které z tohoto posláním vyplývají.

Taktika

Zabývá se rozpracováním zásad a způsobů činnosti svazků, útvarů a jednotek (tj. brigád, praporů, rot a čet) v souladu se stanovenými úkoly, organizačními strukturami, výzbrojí a vybavením. Posláním taktiky je dosáhnout naplnění stanovených cílů strategie a operačního umění bojovou činností.

Po vytvoření AČR došlo v této oblasti k nejméně výrazným změnám v rámci vojenského umění. Dosavadní zásady a způsoby činnosti byly částečně upraveny v souladu s organizačními změnami a doplněny o úkoly plněné v rámci operací jiných než válka.

V souladu s novou vojenskostrategickou situací, úkoly stanovenými ve Vojenské strategii ČR a v souvislosti s teorií operačního umění byly revidovány řady a předpisy taktické úrovně.

Nově byly zpracovány návrhy předpisů *polního a bojových řádů* pro brigádu, prapor, rotu a četú. V současné době probíhá proces jejich závěrečného schvalování. Nedostatkem je, že předpisy neřeší činnosti při nestandardních, mírových a humanitárních nasazeních vojsk.

Závěrem ke stavu vojenského umění v ČR je třeba konstatovat, že jeho novým prvkem je účast jednotek v operacích jiných než válka (nestandardních operacích). K tomu byla Ústavem obranných studií AČR zpracována studie *Použití vojsk AČR v nestandardní operaci*. Zabývá se konkrétní činností jednotek a útvarů při realizaci úkolů v těchto operacích.

Na Vojenské akademii Brno a Vojenské vysoké škole pozemního vojska ve Vyškově je řešena řada otázek různých teoretických variant, které naplňují dosah taktiky.

Nepodařilo se důsledněji propracovat spektrum činností, které musí zahrnovat nejen vojenskú, ale i nevojenskú ohrožení a činnost na ně .

Požadavky na rozvoj vojenského umění v AČR

Vojenské umění musí ve všech třech oblastech (vojenské strategie, operačního umění a taktiky) především:

- rozpracovat Koncepti strategie národní bezpečnosti a Koncepti strategie národní obrany;
- sledovat trendy rozvoje vojenského umění v armádách NATO a postupně se zapojit do jejich jednotlivých výzkumných projektů;
- zaměřit úsilí na rozpracování teorie činnosti koaličních uskupení vojsk (CJTF), zejména v operacích jiných než válka (OOTW);
- rozpracovat teorii činnosti „sil 21. století“ (sbor, brigáda „21“), činnost vojsk na digitalizovaném bojišti, požadavky na infrastrukturu území ČR.

K tomu je nezbytné zabývat se zkušenostmi z lokálních válek, analyzovat je a aplikovat na konkrétní podmínky AČR. Hledat nové způsoby vedení bojové činnosti v souvislosti se snižováním početních stavů armád a úkolů zaměřených na obranu.

Nevojenskú ohrožení vyžadují teoreticky rozpracovat způsoby činnosti, které lze nazvat „policejními“, obsahující úkoly kontrol, střežení a hlídkování, poskytování ochrany, lokalizace prostorů. Jde o případy, kdy není prioritní použití zbraní, ale potřebný výcvik a celková odpovídající příprava.

Vojsko územní obrany jako nová součást AČR vyžaduje další rozpracování teorie jeho činností, řízení a logistiky. Jeho útvary a jednotky mají specifické poslání, spojující činnost jak vojenského, tak civilního charakteru, a to zejména v prostoru mimo vedení obranné operace.

Účast na mírových a humanitárních operacích si vyžádá doplňkovou přípravu všech jednotek, nejen přímo vyčleněných pro tyto úkoly. Nelze vyloučit provádění obdobných činností i na vlastním území. Jednotky a útvary musí být na tuto variantu připraveny.

Nové způsoby činnosti, ale i kompatibilita s NATO vyžadují zcela nový styl práce velitelů a štábů, schopnost samostatné a iniciativní činnosti, tvůrčí přístupy při řešení úkolů a naplňování funkčních povinností.

Jedním z důležitých požadavků je dát do souladu pojmový aparát (administrativní standardy) vojenského umění tak, aby byl v souladu s názvoslovím západních armád, zejména NATO.

Dá se předpokládat, že vývoj vojensko-politické situace v Evropě, zahájený v posledním desetiletí tohoto století, bude pokračovat i na počátku 21. století. Zejména podstatné budou omezující podmínky počtu osob a zbraní v ozbrojených silách jednotlivých států, tendence přechodu od masových armád k menším profesionálním nebo poloprofesionálním armádám a realizace nových organizačních struktur vojsk, včetně nadnárodních. Tyto a další skutečnosti povedou k prohlubování rozdílů mezi ozbrojenými silami malých a středních států na jedné straně a velkých států, respektive velmocí na straně druhé. Rozdíly nebudou jen v početních stavech (velikosti ozbrojených sil), ale i v kvalitě vybavení vojenskou technikou. Proto také ozbrojené síly mocností budou mít rozhodující vliv na vedení vojenských operací.

Některé současné principy vojenského umění nabudou jiný obsah a důležitost. Zvýší se význam nepřetržitosti vedení bojové činnosti, důležitost manévru pro získání převahy na určitém směru (prostoru), působení na protivníka v celé oblasti bojů, uskutečňování přesných úderů, váha a důležitost informačního zabezpečení v reálném čase, účinnost ochrany vlastních vojsk a jiné. To bude vyžadovat použití digitální technologie informačního toku, které umožňují vyšší výkonnost, schopnost rychlého nasazení, efektivnější materiální zabezpečení a všestrannou využitelnost. Charakteristickým prvkem každé úrovně ozbrojených sil 21. století bude modularita, která zvýší schopnost přizpůsobit ozbrojené síly velké škále různých úkolů, vyplývajících z vysokého stupně neurčitosti vývoje a nutnosti pokrývat široké spektrum operací.

Nezanedbatelným problémem pro nastávající rozvoj vojenského umění v rámci obecné teorie vojenské vědy jsou charakteristické nové vojensko-technické možnosti, nestabilita v regionech (vnější i vnitřní), rozhodnost případných vojenských operací a množství situací vyžadujících použití sil v operacích jiných než válka.

Doprovodným jevem celého procesu je omezující vliv výdajů na obranu s nutností soustřeďovat tyto prostředky do efektivních institucí, prací a prostředků. Roste význam koordinovaného nasazení druhů ozbrojených sil i koaličních mnohonárodních sil a uplatnění zásad vševojskového boje.

Z hlediska naplnění cílů obrany stoupá význam rychlosti adekvátní ozbrojené reakce, synchronizace a postupnost nasazení i technická vyspělost a připravenost ozbrojených sil. Zejména disponibilita, manévrovost a schopnost využít vyspělých řídicích, zbraňových a informačních systémů na bázi vyspělé infrastruktury, zahrnující zdroje lidské

(připravenost a profesionalitu), průmyslové (vyspělost a kapacitu) a logistiku (přepravu, zásoby a řízení).

Konvenční ozbrojené síly budovat k prevenci války tím, že budou na úrovni neumožňující agresí. Jaderné zbraně, které přispívají k nevypočitatelnosti nebezpečí jakékoli agrese, jsou proto nepřijatelné. Princip zadržování a odstrašování si sice ještě zachová své některé funkce, ale bude pravděpodobně zaměněn principem „prevence“, tj. předcházení válce, kde má rozhodující úlohu preventivní diplomacie.

Budování nové bezpečnostní architektury v euroatlantickém prostoru si do budoucna vyžádá kombinaci politických, ekonomických a vojenských možností. Její základ spočívá v propojení největších politických, hospodářských a vojenských center tohoto světa do jednoho činného. Mezinárodní organizace OSN, OBSE, NATO, ZEU, program Partnerství pro mír mají specifické místo pro utváření budoucí bezpečnostní architektury.

Použitá literatura:

- **Lider J.:** Teorie vojenství, in: Vojenské rozhledy č.8-10/1992.
- **Rotmistrov P.A.:** Dějiny vojenského umění.
- **Strnádek J.:** Filozofická východiska strategické obrany státu, Vojenské rozhledy 3/95.
- **Pezl K.:** Přemýšlení o možném, Vojenské rozhledy 3/96, 4/96.
- **Stach S.:** Trendy rozvoje vojenství na prahu 21. století, Vojenské rozhledy 3/95.
- **Informační zprávy ÚOS AČR č.23,24,25; Informační zpráva ÚVVI č.862/94 a další materiály zpracované ÚOS AČR.**

Ve hře je vnitřní integrita Aliance, otázka spojených národních sil, o jejichž vytvoření rozhodla letos v červnu schůzka NATO v Berlíně, a konečně možných operací NATO mimo území členských států. Francie se po 30 letech teprve blíží, zdá se, zpět k vojenským strukturám NATO. Ona a další země jižního křídla NATO mají zájem na posílení bezpečnosti v oblasti Středomoří. Francie zdůrazňuje některé jiné aspekty než USA.

Někdy se to pojmenovává jako na jedné straně adaptace NATO a na druhé jako proces jejího rozšíření. Je zřejmé, že oba procesy musí probíhat současně. Schůzka NATO v Berlíně už odstranila některé zásadní překážky a do summitu Aliance někdy na jaře příštího roku je, myslím, možné dojít ke společnému stanovisku.

*Michael Žantovský,
velvyslanec ČR ve Washingtonu,
Právo 19. 9. 1996*